

PRÍSPEVOK MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A OBČIANSKYCH INICIATÍV K RIEŠENIU KORONA-KRÍZY

Za Krízový koordinačný štáb neziskového sektora spracovali:
*Katarína Batková, Andrea Cocherová, Milica Danková, Andrej Schulcz,
Boris Strečanský, Filip Vagač.*

Na príprave podkladových materiálov a diskusiách sa podieľali: *Filip Vagač, Marcel Zajac,
Andrea Cocherová, Peter Haňdiak, Milica Danková, Andrej Schulcz a viacerí členovia
pracovných skupín KKŠNS.*

V Bratislave, dňa 13.05.2020

KOORDINAČNÝ KRÍZOVÝ ŠTÁB NEZISKOVÉHO SEKTORA

email: krizovystabns@gmail.com

fb.com/krizovystabneziskovehosektora

OBSAH

ÚVOD	4
ZHRNUTIE.....	5
Ako pomáhajú mimovládne neziskové organizácie a občianske iniciatívy zvládnuť aktuálnu situáciu?.....	5
Odporúčania na základe skúseností mimovládnych neziskových organizácií	6
AKTIVITY, POTREBY A NÁVRHY	9
1. Aktivity MNO v oblasti mobilizácie súkromných zdrojov ako odpoveď na pandémiu	9
Príspevok neziskových organizácií.....	9
Potreby a návrhy riešení	10
Odporúčania pre verejné politiky	10
2. Mobilizácia a organizácia dobrovoľníkov.....	11
Príspevok neziskových organizácií.....	11
Potreby a návrhy riešení	12
Možnosti financovania aktivít.....	12
3. Psychologické poradenstvo v oblasti duševného zdravia.....	13
Príspevok neziskových organizácií.....	13
Potreby a návrhy riešení	14
Možnosti financovania aktivít.....	14
4. Krízová intervencia pre týrané ženy a deti	15
Príspevok neziskových organizácií.....	15
Potreby a situácia žien a detí zažívajúcich domáce násilie.....	15
Odporúčania pre verejné politiky	15
Možnosti financovania aktivít.....	16
5. Sociálne služby a podporné služby pre zdravotne znevýhodnené deti a dospelých.....	16
Príspevok neziskových organizácií.....	16
Potreby a návrhy riešení	18
Možnosti financovania aktivít.....	19
6. Terénna sociálna práca pre ohrozené skupiny (nízkopríjmové skupiny, drogovozávislí a ľudia bez domova).....	19
Príspevok neziskových organizácií.....	19

Potreby a návrhy riešení	20
Odporúčania pre verejné politiky	20
7. Sociálna podpora pre marginalizované spoločenstvá – Rómske komunity	21
Príspevok neziskových organizácií.....	21
Potreby a návrhy riešení	22
Možnosti financovania aktivít.....	23
8. Sociálna podpora pre marginalizované spoločenstvá – cudzinci	23
Príspevok neziskových organizácií.....	23
Potreby a návrhy riešení	23
Odporúčania pre verejné politiky	24
9. Vzdelávacie služby a voľnočasové aktivity.....	24
Príspevok neziskových organizácií.....	24
Potreby a návrhy riešení	25
Odporúčania pre verejné politiky	26
Možnosti financovania aktivít.....	26
ZDROJE	27

ÚVOD

Komora mimovládnych neziskových organizácií oceňuje výnimočný prístup občianskej spoločnosti k nezištnej pomoci a riešeniam v náročnej situácii, ktorej aktuálne musia ľudia na Slovensku čeliť. Pre všetkých je to nová skúsenosť, ktorá zastihla obyvateľstvo nepripravené. Ako už v nejednej krízovej situácii, aj teraz sú to práve občianske združenia, neziskové organizácie, komunitné iniciatívy či množstvo dobrovoľníkov, ktorí dokazujú, aké dôležité je byť spoločnosťou aktívnych a zodpovedných občanov. Ich aktivity sú zacielené najmä na rizikové a zasiahnuté skupiny – seniorov, osamotených ľudí v izolácii, pacientov, zdravotníkov, zdravotne znevýhodnených či marginalizované skupiny, ale aj na deti, učiteľov, rodičov. Prichádzajú tiež s inovatívnymi riešeniami a mobilizujú finančné a ľudské zdroje v podobe zbierok a dobrovoľníctva.

Mnohé organizácie sa ocitli v situácii, kedy na jednej strane plnia nezastupiteľnú úlohu v pomoci spoločnosti, na druhej strane výpadok finančných príjmov ohrozuje ich ďalšiu existenciu. Už dnes je zrejmé, že súčasná situácia bude mať negatívny dopad aj na príjmy z poukázania 2 % daní, ktoré tvoria výraznú časť finančných prostriedkov neziskového sektora.

Ako reakcia na akútne potreby občianskej spoločnosti vznikol na pôde Komory mimovládnych neziskových organizácií pri Rade vlády SR pre MNO **Koordinačný krízový štáb neziskového sektora (KKŠNS)**. KKŠNS je zložený zo zástupcov Komory MNO pri Rade vlády pre MNO, zástupcov grantových nadácií s celoštátnym i regionálnym záberom, kľúčových organizácií a iniciatív zapojených do krízovej pomoci, právnikov a ekonómov venujúcich sa neziskovému prostrediu. **Jeho primárnymi cieľmi sú identifikácia kľúčových dopadov krízy na neziskový sektor, mapovanie potrieb organizácií, ale aj spolupráca medzi štátom a občianskou spoločnosťou.**

Na základe vlastnej analýzy, ako aj podkladov získaných od mimovládnych neziskových organizácií KKŠNS vypracoval dokument, ktorý sa zamerieva na 3 oblasti:

1. Aktivity MNO a občianskych iniciatív, reagujúce na krízovú situáciu a pomáhajúce zraniteľným skupinám v spoločnosti
2. Potreby MNO a príjemcov ich služieb a pomoci v čase krízy i v ďalšom období
3. Návrhy a odporúčania pre formovanie verejných politík, spoluprácu so štátom a financovanie aktivít MNO

Ide o otvorený dokument, ktorý sa priebežne bude aktualizovať. Dokument poskytuje momentku diania na Slovensku z pohľadu aktérov občianskej spoločnosti k dátumu vydania. Nemá ambíciu podať vyčerpávajúci a úplný obraz o všetkých aktivitách občianskeho prostredia, ktoré sa ku dňu vydania diali resp. dejú, a ani predstaviť všetky potrebné opatrenia a návrhy zmien vo verejných politikách. Je vysoko pravdepodobné, že mnohé aktivity, potreby či návrhy opatrení tu nie sú zaznamenané. Budeme radi, ak nám pomôžete dokument doplniť či spresniť. Pripomienky a návrhy doplnení prosíme, posielat' na emailovú adresu uvedenú v titulke.

Ďakujeme.

ZHRNUTIE

Ako pomáhajú mimovládne neziskové organizácie a občianske iniciatívy zvládnuť aktuálnu situáciu?

- Slovenské nadácie poskytli viac ako 6 miliónov eur najmä zdravotníckym zariadeniam a ľuďom v núdzi.
- Najväčšia iniciatíva **Kto pomôže Slovensku** vyzbiera a distribuuje materiál v hodnote 1,2 milióna eur do zdravotníckych, seniorských zariadení a marginalizovaných rómskych komunít.
- Na krízu sa zameralo niekoľko **dobrovoľníckych organizácií a iniciatív**: [Dobrovoľná požiarňa ochrana SR](#), [Slovenský Červený kríž](#), [Slovenská katolícka charita](#), [Skautská služba](#), [slovensko.help](#), [smeprpripraveni.sk](#), a umiestňovanie dobrovoľníkov prebieha aj cez dobrovoľnícke centrá.
- Mimovládne organizácie prevádzkujú **linky dôvery**, na ktoré sa obracia násobne viac ľudí: [Nezábudka](#), [Linka detskej istoty](#), [Linka detskej dôvery](#), [dobralinka.sk](#), [chcemsazabit.sk](#), [nenormalne.sk](#), SOS linka Aliancie žien, senior linky [Fóra na pomoc starším](#) a [Post bellum](#).
- **Týraným ženám a deťom** pomáhajú [Centrum Slniečko](#) (Nitra), [MyMamy](#) (Prešov), [OZ Žena v tiesni](#) (Martin), ...
- V sociálnej oblasti pôsobia [Nezávislá platforma SocioFórum](#), [Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením](#), [Alternatíva – centrum nezávislého života](#), [Centrá včasnej intervencie](#), [Návrat](#), ...
- Na ľudí s rôznymi ochoreniami a znevýhodneniami sa zameriavajú [Centrum MEMORY](#), Denný stacionár [RABAKA](#), [Denné stacionárne centrum Arcidiecéznej charity](#), Tenenet, Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/alebo hydrocefalus, Autistické centrum Andreas, Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR, [Organizácia muskulárnych dystrofií v SR](#), OZ Nepočujúce Dieťa, Liga proti rakovine,
- **Ministerstvu školstva** pomohli webstránku [www.ucimenadialku.sk](#) spustiť Centrum inkluzívneho vzdelávania Inkluscentrum, To dá rozum, LEAF, Komenského inštitút, Deti nepočkajú spolu so Slovenskou komorou učiteľov, Inštitútom vzdelávacej politiky a Pedagogickou fakultou Univerzity Mateja Bela a niektoré z nich pod vedením organizácie Indícia pripravujú **pre RTVS reláciu Školský klub – hodinka z triedy bez kriedy**.
- Rôzne formy **distančného vzdelávania zaviedli a rozšírili** aj Domka, Laura, Slovenská debatná asociácia, AMAVET, OpenLab, [Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu](#), DO Fénix, Slovenský skauting, Zväz skautov maďarskej národnosti, INEX, [eRko](#), Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže, Slovenská evanjelická mládež, LEAF, Trojsten, [Víchatá](#), Junior Achievement Slovensko, [Lepšia geografia](#), [Zmudri](#) a na vzdelávacie potreby v marginalizovaných rómskych komunitách reagujú aj [Človek v ohrození](#), EduRoma, Teach for Slovakia či ETP, ...
- **Na prevenciu v marginalizovaných rómskych komunitách** vznikla kampaň [Korona te merel](#), za ktorou sú organizácie Zdravé regióny, Človek v ohrození a Bystriny.
- **Materiálnu pomoc v marginalizovaných rómskych komunitách** sprostredkujú aj [Človek v ohrození](#), Cesta von, ETP Slovensko, Arcidiecézna charita Košice, [Centrum komunitného organizovania](#),
- Mimo marginalizovaných rómskych komunít **sa ohrozeným mladým ľuďom priamo v teréne** venujú Mládež ulice, KASPIAN, Detský fond SR, Ulita, Ichtys, Jeden rodič či STORM.
- **Ľuďom bez domova** sa venujú [Vagus](#), [Stopa Slovensko](#), [DePaul](#), [Equita](#), [Arcidiecézna charita Košice](#), Proti prúdu (vydavateľ [Nota Bene](#)), Oáza Košice a desiatky ďalších.
- **Poradenstvo a pomoc cudzincom**, ktorí sú z rôznych dôvodov na Slovensku, poskytujú [Mareena](#), [Nadácia Milana Šimečku](#), [Centrum pre výskum etnicity a kultúry](#), [Nitrianska komunitná nadácia](#), [Liga za ľudské práva](#), [Marginal](#) a [Slovenská katolícka charita](#).

Vyššie uvedené nie sú zďaleka všetky mimovládnych organizácií, ktoré sa aktivizovali. Odhadujeme, že sú stovky, možno tisícky. Presmerovali svoje prebiehajúce projekty, finančné a ľudské rezervy, aby pomohli v oblasti svojho pôsobenia. Začali sa medzi sebou koordinovať, komunikujú s krízovými štábtami a predkladajú im odporúčania na základe svojej znalosti terénu a zahraničných dobre fungujúcich príkladov.

Odporúčania na základe skúseností mimovládnych neziskových organizácií

V SOCIÁLNEJ OBLASTI:

5 nižšie

- Poskytovanie **zrozumiteľných informácií seniorom** v RTVS, miestnych rozhlasoch, prípadne zriadenie seniorlinky.
- **Poradenstvo pre osoby so sluchovým postihnutím**, ktoré môžu nenávratne prísť o schopnosť komunikovať s načúvacím zariadením.
- **Čiastočné otvorenie ambulantných sociálnych služieb** (napríklad terapie a podporné služby poskytované 1 na 1), prípadne iné poradenstvo pre tých, ktorí nemajú internet.
- **Testovanie klientov**, ktorí prichádzajú do zariadení sociálnych služieb všetkých typov.
- **Vydať pokyny pre testovanie zamestnancov** zariadení sociálnych služieb. Nevedia, ako sa bude vykonávať, a na koho sa obrátiť.
- **Zabezpečiť ochranné pomôcky** pre všetkých poskytovateľov sociálnych služieb bez rozdielu zriaďovateľa, pretože samosprávy v praxi robia rozdiely.
- Poskytnúť finančné prostriedky na **krytie výdavkov v dôsledku pandémie**: dezinfekcia, dekontaminácia prostredia, ochranné pomôcky a materiál.
- **Sfunkčniť okresné úrady**, aby sa na nich ZSS mohli obrátiť v prípade výpadku zamestnancov.
- **Zriadiť celonárodnú databázu** ľudí, ktorí sú ochotní prísť pracovať do ZSS alebo do terénnej služby.
- **Nekriminalizovať pracovníkov** zariadení sociálnych služieb tak, ako sa nekriminalizujú lekári či sestry, čo zanesli nákazu do nemocníc.
- **Obnoviť pozastavené platby** v dopytovo orientovaných projektoch OP Ľudské zdroje [administrovaných](#) Implementačnou agentúrou MPSVaR SR.
- **Uznávať školenia realizované dištančnou formou** a nevyžadovať preukazovanie účasti prezenčnou listinou
- Zaviesť pre sociálne slabé rodiny **daňovú úľavu na odklad úverov** pri zúčtovaní dane z príjmu za rok 2020.

V OBLASTI DUŠEVNÉHO ZDRAVIA:

3 nižšie

- Poskytnúť finančné zdroje v odhadovanej výške 1,7 mil. eur **na zdvojnásobenie kapacity liniek dôvery** pre pokrytie súčasnej potreby na 12 mesiacov.

V SÚVISLOSTI SO STAROSTLIVOSŤOU O DETI:

6 nižšie

- Zaviesť **mimoriadny príspevok** na každé nezaopatrené dieťa.
- Vydať **nariadenia k starostlivosti o nezaopatrené deti v čase karantény**, aby krízový stav nebol zneužívaný na obmedzenie styku dieťaťa s druhým rodičom.
- Zabezpečiť **pomoc v prípade nezaplatenia výživného** v podobe náhradného výživného sanovaného štátom.
- Vypracovať jednoduché **opatrenie pre agraciáciu** na prísnosť zákona o výživnom v jeho trestno-právnej rovine.

V SÚVISLOSTI S OSOBAMI SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM:

5 nižšie

- Zabezpečiť kvalitné a priebežné **informovanie na stránkach ÚPSVaR ohľadne poskytovania príspevkov na podporu zamestnávania** občanov so zdravotným postihnutím a metodicky usmerniť všetky úrady, aby postupovali v súlade s najnovšou legislatívou

- Upraviť **usmernenia týkajúce sa sprevádzajúcej osoby pre ZŤP** – spoločné nakupovanie v sprievode, pobyt v nemocnici, sprevádzanie pri návšteve lekára
- **Upraviť usmernenia k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti** tak, aby boli riadne zabezpečené vyšetrenia, operácie a rehabilitácia ZŤP - aby ohrozenie z odkladu operácie nebolo vyššie ako ohrozenie COVID-19
- Upraviť usmernenia týkajúce sa **povinného nosenia rúšok aj pre iné diagnózy**, pre ktoré môžu byť problematické
- **Ponechať hodinovú sadzbu peňažného príspevku na osobnú asistenciu** v pôvodne navrhovanej výške 4,82 EUR a **zvýšiť príspevok na opatrovanie**

V OBLASTI DOMÁCEHO NÁSILIA:

[4 nižšie](#)

- **Aktualizovať systém ohlasovania** a preverovania ohlasovania násilia,
- **Rozšíriť kapacity núdzového ubytovania v bytových jednotkách**, prípadne zväziť prijímanie žien a ich detí do karanténnych centier.
- **Zahrnúť dôvod ohrozenia násilím žien a detí ako dôvod ich testovania na koronavírus** kvôli umiestneniu do ubytovacích zariadení.
- **Využívať inštitút vykázania násilníka z bydliska**, prepojiť ho s právnymi a sociálnymi službami.
- Predĺžiť možnosť čerpania dotácií do marca 2021 ideálne aj s možnosťou čerpať finančné prostriedky na personálne výdavky.

V OBLASTI MARGINALIZOVANÝCH KOMUNITÍ:

[7 nižšie](#)

- Zriadiť pracovnú skupinu, ktorá bude **okrem protiepidemiologických opatrení myslieť aj na ostatné potreby ľudí**, ktorí sa dlhodobo nachádzajú v nepriaznivej životnej situácii. MNO majú praktické skúsenosti s najzraniteľnejšími skupinami, vedia upozorniť na problémy a ponúkať riešenia.
- Vydať jednoznačné pokyny samosprávam **k postupu pri vytváraní krízových plánov** pre vylúčené komunity.
- **Alokovat' financie z európskych fondov** pre MNO, ktoré pomáhajú bojovať proti šíreniu koronavírusu medzi najzraniteľnejšími. Väčšina alokovala dočasne voľné kapacity, vlastné zdroje alebo mobilizovala dobrovoľníkov.

V OBLASTI TERÉNNEJ SOCIÁLNEJ PRÁCE:

[6 nižšie](#)

- **Posilniť nízkoprahové programy pre ohrozené rodiny** aj v iných mestách ako Sereď, Nitra, Trnava a Bratislava, kde realizujú svoje tri občianske združenia.
- **Posilniť nízkoprahové programy vo vzťahu k drogovu závislým a osobám v sexbiznise**, ktoré ako prvé prichádzajú do kontaktu s ohrozenými cieľovými skupinami.
- **Posilniť testovanie v teréne a zabezpečiť vhodný spôsob karantény a zdravotnú starostlivosť**, vrátane lekárskej starostlivosti v prípade abstinenčného príznaku
- **Rovný prístup k zdravotnej starostlivosti, testovaniu a karanténe**. Zabezpečiť prístup k zdravotnej starostlivosti, bez ohľadu na dlhy – vrátane prístupu k testovaniu, liečby, či prípadnej hospitalizácii.
- Urýchlené **zriadiť karanténne zariadenia**, ktoré upravuje [nové nariadenie vlády](#).
- Poskytnúť **preventívne núdzové ubytovanie** „garzónkového typu“ so samostatným sociálnym vybavením (na báze dobrovoľnosti).
- Zaviesť **moratórium na vyst'ahovanie a prevencia pred stratou bývania**.
- **Obmedziť represívne opatrenia**. Ľudia bez domova by sa nemali stať terčom represívnych opatrení iba preto, že nemajú dostatok možností chrániť sa pred nákazou.

V OBLASTI VZDELÁVANIA:

[9 nižšie](#)

- Podporiť **decentralizáciu vzdelávania učiteľov**, aby školy dostali akýsi „normatív na vzdelávanie učiteľov,“ ktorý môžu uplatniť na aktivity podľa svojho uváženia.
- **Zvýšiť hodnotu „vzdelávacích poukazov“** na krúžkovú činnosť a prípadne zväziť, či dotácie na školy v prírode a lyžiarske nespojiť do spoločného „normatívu na pobytové a voľnočasové aktivity žiakov“ a aby sa dali využiť aj na denné tábory počas prázdnin, aj na iné aktivity ktoré organizujú neziskové organizácie, nielen školy.
- **Podporiť spoluprácu škôl a mimovládnych organizácií** pre prípravu učiteľov, realizáciu dištančného vzdelávania, slovného hodnotenia, motivácie žiakov či zмене obsahu vzdelávania z vedomostí na zručnosti.

V SÚVISLOSTI S OBČANMI INÝCH ŠTÁTOV:

8 nižšie

- **Zjednodušiť proces získania novej práce** po ukončení podnikania pre cudzincov s platným pobytom na území SR, pretože cudzinecká polícia obmedzila svoju činnosť.
- Prijatť opatrenia **na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti** pre všetkých cudzincov, ktorí sa v čase krízy nachádzajú na území SR.
- Zverejniť **základné odporúčania pre školy** a poskytnutie špecifickej podpory pedagógom vzdelávajúcim deti cudzincov.
- Pre všetkých cudzincov, ktorí sa v dôsledku krízovej situácie ocitli na území SR v hmotnej núdzi a bez možnosti vycestovať z územia zabezpečiť ich **základné potreby vrátane bývania, ktoré nie je spojené s pozbavením osobnej slobody**, stravy a pokrytia nákladov zdravotnej starostlivosti, ako aj ochranných a hygienických prostriedkov umožňujúcich im dodržiavať preventívne a karanténne opatrenia z dôvodu hmotnej núdze.
- Všetky informácie o oficiálnych právnych predpisoch, rozhodnutiach a formulároch súvisiacich s pandemiou musia byť dostupné **v plnom rozsahu aj v anglickom jazyku**.

V OBLASTI FINANČNÝCH PRÍSPEVKOV, MATERIÁLNEJ POMOCI A DOBROVOĽNÍCTVA:

1 nižšie 2 nižšie

- Zmeniť rozpočtové pravidlá verejnej správy tak, aby umožňovali **viacročné financovanie** mimovládnych organizácií.
- Prispôsobiť **pravidlá pre poskytovanie financií z európskych štrukturálnych a investičných fondov** tak, aby sa zvýšili možnosti financovania aktivít občianskej spoločnosti.
- Umožniť čerpať **verejné zdroje na oslovovanie darcov a moderné nástroje fundraisingu**. Väčšina financií je teraz viazaná iba na projekty a vynecháva režijné náklady organizácií.
- **Zjednodušiť internetové zbierky** zmenou zákona o verejných zbierkach. Zbytočne spomaľujú a komplikujú darcovstvo, na internete sú pritom zbierky oveľa transparentnejšie než na ulici.
- Umožniť **prerozdeľovanie verejných zdrojov prostredníctvom overených nadácií**
- Kontinuálne **mapovať potreby v spoločnosti**, vyhľadávať ľudí prepadávajúcich cez sociálnu sieť a tvoriť systém záchrany.
- Podporovať **výmenu aktuálnych informácií o distribúcii pomoci** (vrátane dobrovoľníctva), aby sa predišlo neefektívnosti a duplicitám.
- **Zabezpečiť osobné ochranné prostriedky** pre dobrovoľníkov v teréne.
- Využiť **skúsenosti dobrovoľníckych centier** ohľadom náboru a manažovania dobrovoľníkov.
- **Poukázať čakajúce dotácie ministerstva školstva** pre dobrovoľnícke centrá.

AKTIVITY, POTREBY A NÁVRHY

1. Aktivity MNO v oblasti mobilizácie súkromných zdrojov ako odpoveď na pandémiu

Pandémia vzbudila na Slovensku vlnu solidarity, ktorá sa prejavuje mnohorakými spôsobmi, predovšetkým však ochotou ľudí pomáhať svojim časom, umom, zručnosťami či pozornosťou v pomoci ohrozeným skupinám, seniorom, deťom alebo finančne prispeliť, darom, účasťou v zbierke, alebo vecným darom. Do pomoci sa zapojili aj firemné nadácie, ktoré podporili rozličné aktivity v prospech boja s pandémiou.

Príspevok neziskových organizácií

1. Nadácia Orange – Fond pomoci 100,000 EUR, následne po 8.4. nové kolo 100,000 EUR, ďalšie iniciatívy podporené vo výške 40,000 EUR
2. Nadácia SLSP – 1,000,000 EUR na podporu testovania
3. Nadácia VÚB – 84,000 EUR na respiračné prístroje, 40,000 podpora #Ktopomoze (plus personálna leasing tejto iniciatíve)
4. Nadácia Volkswagen Slovakia – 50,000 EUR na podporu chránených dielní
5. Nadácia EPH – 4,000,000 EUR na ochranné pomôcky a zdravotnícky materiál
6. Nadácia U.S. Steel – 50,000 EUR nemocnica Šaca, 50,000 EUR Univerzitná nemocnica Košice, 22,000 EUR Strojnícka fakulta TU
7. Nadácia Tatrabanky – 500,000 EUR zdravotná a sociálna pomoc prostredníctvom samostatnej grantovej výzvy
8. Nadácia Allianz – 85,000 EUR na prístrojové vybavenie nemocníc
9. Nadácia ČSOB – 50,000 EUR ako príspevok DSS a nemocniciam
10. Nadácia ESET – 300,000 EUR na diagnostiku a testovanie
11. Férová nadácia – 50,000 EUR na podporu digitálneho vzdelávania detí
12. Nadácia Henkel – 45,000 EUR na pomoc seniorom
13. Nadačné fondy CpF (Siemens, Kaufland) – 60,000 EUR na podporu ZSS a červeného kríža
14. Nadácia pre deti Slovenska – 23,000 EUR na prípady domáceho násillia a detské krízové linky

Zvýšili sa tiež aktivity množstva **komunitných nadácií**, ktoré pomáhajú seniorom a ľuďom v kríze. Pripravujú sa programy aj na pomoc po skončení pandémie.

Vzniklo množstvo web stránok, ktoré uľahčujú nájdenie pomoci – ako napr. www.pomozemvam.sk či www.pomozusedovi.sk. Nezisková organizácia De Paul Slovensko iniciovala výzvu solidarity v prospech bezdomovcov - <https://depaulslovensko.darujme.sk/3489>

Mnoho organizácií vyhlásilo zbierky a fundraisingové kampane v prospech konkrétnych cieľových skupín. Služby pre neziskové organizácie ako darujme.sk alebo ludialudom.sk, ktoré sa orientujú na **podnecovanie darcovstva a pomáhajú rozvíjať kultúru darovania** alebo pomáhajú neziskovkám pri získavaní zdrojov hlásia výrazný rast v období marec a apríl. (450,000 EUR od 1. marca). Spomedzi verejných výziev je azda najznámejšia neformálna iniciatíva [#ktopomozeslovensku.sk](https://www.ktopomozeslovensku.sk), ktorá vznikla krátko po uzavretí škôl a zavedení obmedzení 13.3.2020. Cez transparentný účet vyzbierala k 22.4. vyše **1,000,000 EUR** od fyzických osôb ako aj právnických osôb. Prostriedky boli použité na čiastočné uspokojenie dopytu po materiálnej pomoci ochranných pomôckach typu respirátory FFP2 (29 tisíc), štíty (4,8 tis.), rúška (30 tisíc), chirurgické rúška (82 tisíc) overaly (3,8 tis), rukavice (takmer 258 tisíc), dezinfekcie a pod. na čo minula k 20.4. 895 tisíc EUR. Pomôcky nakupuje a distribuuje pre nemocnice, domovy sociálnych služieb aj pre zraniteľné skupiny ľudí. Rovnako vznikajú **nové neformálne občianske iniciatívy** bez formalizácie v podobe neziskovej organizácie. Napríklad iniciatíva

<https://pomoznemocnici.sk/> zbiera cez transparentný účet financie a produkuje ochranné štíty pre nemocnice, ktorých je nedostatok. K 20.4. sa jej podarilo získať vyše 80 tisíc EUR od vyše 1,500 darcov, čo zatiaľ umožnilo výrobu a distribúciu vyše 13 tisíc štítov.

Potreby a návrhy riešení

Čo je potrebné zmeniť zo strany štátu, aby neziskové organizácie v oblasti mobilizácie súkromných zdrojov v kontexte pandémie mohli svoju činnosť vykonávať efektívnejšie a vo väčšej šírke?

- Kontinuálne mapovanie potrieb prostredníctvom spoločného mechanizmu ako identifikovať potreby, ako vyhľadávať ľudí prepadávajúcich cez sociálnu sieť a tvoriť systém záchrany.
- Jasné, zreteľné a presné, nie formálne, informovanie zo strany štátu na jeho jednotlivých úrovniach (krízové štáby na jednotlivých rezortoch) o potrebách a ich špecifikáciách. Navrhujeme vytvorenie spoločných koordinačných skupín, či už na úrovni rezortov alebo na nadrezortnej úrovni, kde sa môžu vzájomne vymieňať informácie a získavať vhľad a porozumenie pre lepšiu spoluprácu v hľadaní riešení k existujúcim problémom.
- Umožniť poskytovanie štátnych dotácií prostredníctvom overených regratingových nadácií.

Zdôvodnenie: Často dochádza v distribúcií pomoci zaobstaranej z prostriedkov zbierok k neefektívnym a duplicitám vzhľadom k nepresným informáciám resp. ich nedostatku.

Zdôvodnenie: Efektívnejšie a rýchlejšie rozdeľovanie dotácií je možné zabezpečiť pomocou už existujúcich mechanizmov neziskového sektora, nie je potrebné vytvárať nové dotačné schémy v kompetencií štátu.

Odporúčania pre verejnú politiku

- Umožniť čerpať existujúce (alebo nové) prostriedky pre komunikáciu a oslovovanie darcov ako aj využívanie moderných nástrojov fundraisingu. Tým sa vytvorí pákový efekt a tieto zdroje vytvoria nové zdroje a umožnia spoločnosti ešte viac a rôznorodejšie pomáhať.
 - **Zmeniť zákon o verejných zbierkach tak, aby ten súčasný platil iba na offline zbierky.**
- Zdôvodnenie:** Neziskové organizácie dlhodobo upozorňujú na nedostatok kapacít (t.j. pracovného času/personálnych zdrojov), ktoré by mohli investovať do fundraisingu a komunikácie. Darcovia, granty resp. štát, často nie sú ochotní financovať administratívne a režijné náklady organizácie a ak áno, tak len do nevyhnutnej miery pre vedenie účtovníctva a zabezpečenia reportingu. Neziskovým organizáciám dlhodobo a chronicky chýbajú zdroje, ktoré by mohli použiť na cielenú prácu s verejnosťou a rozvoj svojej darcovskej základne. Význam tejto práce a jej podcenenie možno badať dnes, kedy dochádza k nárastu záujmu o tieto nástroje v neregistrovanej a neinštitucionalizovanej podobe vo forme iniciatív, čo môže mať do budúcnosti negatívne následky.
- Zdôvodnenie:** Zakladanie verejných zbierok pre on-line prostredia je neefektívne, pomalé a administratívne komplikované, bez benefitov pre verejný záujem. On-line darcovstvo je dopátrateľné a transparentné, či už cez nástroje ako transparentný účet alebo cez bankové operácie. V prípade off-line zbierok – t.j. na uliciach, pred nemocnicami a pod. je odôvodnený záujem preveriť žiadateľa o povolenie a jeho goodwill pred poskytnutím súhlasu. Ide o výber prostriedkov od anonymných darcov v priamom kontakte, kedy rozhodovanie človeka je podmienené aj okamžitou emocionálnou reakciou a sociálne psychologickou dynamikou situácie.

2. Mobilizácia a organizácia dobrovoľníkov

V krízových časoch sa zvykne spustiť obrovská vlna solidarity a do pomoci sa zapájajú aj ľudia, ktorí to bežne nerobia. Finálne čísla zapojených dobrovoľníkov zatiaľ nepoznáme a asi sa ani nepodarí získať všetky informácie o množstve nezištnej pomoci, ktorá na Slovensku prebieha. Množstvo dobrovoľníkov nastúpilo do priamej služby napr. pri rozvoze potravín, liekov, či zabezpečení iných aktivít v priamom kontakte s ľuďmi. Zároveň je však nesmierne dôležité, aby dobrovoľníci v teréne nevystavovali riziku seba a druhých, aby sa pomoc dostala tam kam je určená, a tiež aby sa naplno dokázal využiť potenciál ľudí ochotných pomôcť.

Príspevok neziskových organizácií

Na Slovensku pôsobia viaceré mimovládne neziskové organizácie, ktoré pracujú s dobrovoľníkmi vyškolenými aj na špeciálne krízové situácie. Takú rolu má napríklad Slovenský červený kríž alebo dobrovoľní hasiči či záchranári.

Dobrovoľná požiarňa ochrana SR okrem pomoci v štátnych karanténnych zariadeniach intenzívne pomáha s dezinfekciou obcí, roznosom stravy a inej pomoci obyvateľom vo väčšine obcí na Slovensku. Samosprávy by inak nemali kapacity zabezpečiť tieto aktivity.

Slovenský červený kríž za pomoci dobrovoľníkov rozširuje aktivity ako asistencia seniorom, rozvoz jedla, osвета o hygiene pri pandémii v osadách, filtrovanie pacientov pred nemocnicami, pomoc v karanténnych centrách, zabezpečenie chodu zariadení sociálnych služieb v sprísnenom režime, šírenie know how v krízových štáboch a mnoho ďalších.

Slovenská katolícka charita spravuje nocľahárne, denné centrá, hospice, domovy pre odchovancov z detských domovov, ľudí s telesným alebo mentálnym postihnutím a iné zariadenia pre znevýhodnených. Po celom Slovensku vytvára tiež komunity dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú podľa potreby.

Mnohé organizácie sami organizujú dobrovoľníkov či už zo svojich členov alebo z verejnosti, ktorí šijú rúška, robia zbierky, nákupy pre onkologických pacientov, seniorov, rodiny v núdzi, ľudí bez domova. Slovenský skauting spustil **Skautskú službu**, kde priamo organizuje dobrovoľníkov (cca 300 dospelých dobrovoľníkov – skautov) na základe potrieb, s ktorými sa im ozývajú iné pomáhajúce organizácie alebo aj samosprávy. Rovnako postupuje aj Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže. Do dobrovoľníckych aktivít sa zapájajú aj účastníci programov v DofE, DO Fénix a iných **mládežníckych organizácií**. Organizácie ako YMCA Slovensko, V.I.A.C.-Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže, ale aj **nízkoprahové a krízové centrá** pomáhajú deťom zo sociálne vylúčených spoločenstiev s plnením školských povinností vo forme doučovania a podobne.

Špecifické postavenie v regiónoch majú **dobrovoľnícke centrá**, ktoré by mohli v mobilizácii pomoci zohrávať dôležitú rolu. Dobrovoľnícke centrá sa orientujú primárne na naplnenie najakútnejších potrieb - hľadajú dobrovoľníkov na šitie rúšok, distribuujú ich zraniteľným skupinám, pripravujú nové dobrovoľnícke programy reagujúce na novú situáciu - pripravili telefonické linky, na ktorých dobrovoľníci kontaktujú osamelých ľudí, primárne seniorov, konzultujú zapájanie dobrovoľníkov do zariadení sociálnych služieb, adaptujú svoje etablované dobrovoľnícke programy na online prostredie. Napríklad vďaka koordinácii BDC sa prvé týždne pandémie podarilo v rámci bratislavského kraja vyrobiť a distribuovať vyše 5.000 rúšok. Do iniciatívy #kazdypotrebujeusko sa zapojilo viac ako 200 dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Pomoc dobrovoľníkov začali vyhľadávať aj priamo samosprávy a viaceré mestá či kraje vytvorili platformy na oslovanie dobrovoľníkov. [Príklad Žilina.](#)

Vznikli však aj viaceré **neformálne iniciatívy**, ktoré by mali spájať tých čo pomoc potrebujú, s tými čo pomoc ponúkajú, organizované napr. študentami:

[podmesipomahat.sk](#) – rozbehli študenti vysokých škôl s podporou občianskej iniciatívy Poďme sa rozprávať

[PomozemVam.sk](#) – založila dvojica programátorov

[Vzajomne.sk](#) – platformu vytvorila marketingová agentúra

Okrem priameho nasadenia v teréne sa hľadajú aj odborní/expertní dobrovoľníci. Napríklad v oblasti psychologického poradenstva, zdravotníctva, právneho poradenstva, IT špecialisti. Samostatnou kategóriou je **prepájanie expertných dobrovoľníkov**. Tu svoje sily spojili ako mimovládne organizácie, tak jednotlivci, podnikateľské subjekty aj verejné inštitúcie:

[smepripraveni.sk](#) - prepája zdravotníckych dobrovoľníkov s inštitúciami, ktoré ich potrebujú

[slovensko.help](#) – dobrovoľníci prevažne z IT sektora, ktorí sa zapájajú do projektov, zbierajú a šíria informácie

[hackvirus.sk](#) – informačná platforma, oranizácia hackatonov, zbieranie a realizácia nápadov na princípe ľudia ľuďom

Aj oficiálna štátna webstránka [korona.gov.sk](#) vznikla za výraznej pomoci dobrovoľníkov.

Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií v spolupráci s Centrom dobrovoľníctva, n. o. v Banskej Bystrici pripravila pre samosprávy a občianske organizácie **komplexný manuál organizácie dobrovoľníkov počas pandémie COVID-19**. Súčasťou manuálu sú aj dôležité dokumenty pre organizáciu práce s dobrovoľníkmi, ktoré prikľadáme na stiahnutie, ako aj ďalšie užitočné dokumenty.

<https://www.dobrovolnickecentra.sk/sk/novinky/novinky/264-manual-pre-samospravy-ako-organizovat-dobrovolnikov-pocas-pandemie-covid-19>

Potreby a návrhy riešení

- **Potreba koordinácie a cielenejšej spolupráce**

Ukazuje sa, že aj v tejto situácii mnohé samosprávy nie sú pripravené na partnerskú spoluprácu, radšej robia aktivity živelne, bez konzultácie, vznikajú portály, ktoré už roky zastrešujú dobrovoľnícke centrá a pomáhajúce aktivity sa tak triešťa. Na jednej strane je dobre, ak si dobrovoľníci podľa svojich možností a schopností môžu vybrať z viacerých iniciatív, na druhej strane chýba koordinácia. Za najväčšiu výzvu považujú dobrovoľnícke centrá komunikáciu so samosprávami príp. novovznikajúcimi dobrovoľníckymi iniciatívami, ktoré nemajú zvládnutý manažment dobrovoľníctva a zapájanie dobrovoľníkov robia živelne. To, čo centrá roky komunikujú - pravidlá zapájania a riadenia dobrovoľníkov - by mali samosprávy prijať ako informáciu od profesionálov a tak k centrá aj pristupovať. Dobrovoľnícke centrá a mimovládne organizácie zapájajúce dobrovoľníkov by mali byť vnímané ako partner pre problematiku dobrovoľníctva.

Možnosti financovania aktivít

Viaceré dobrovoľnícke centrá sú existenčne závislé od **ročnej dotácie Ministerstva školstva**, ktorú doteraz nedostali a vzhľadom k situácii si nie sú isté, či sa na ňu môžu spoliehať. To obmedzuje ich

možnosti investovania do tvorby a rozvoja dobrovoľníckych programov, ktoré by v týchto dňoch mohli vzniknúť. V súčasnosti je väčšina nových iniciatív financovaná zo súkromných zdrojov.

Pretrváva tiež **nedostatok ochranných prostriedkov**, čo je pre dobrovoľníkov v teréne ohrozujúce.

3. Psychologické poradenstvo v oblasti duševného zdravia

Pandémia kladie nové nároky nielen na kapacity jednotiek intenzívnej starostlivosti, ale aj na **kapacity systému starostlivosti o duševné zdravie**. Osobitný význam pri poskytovaní psychologickej podpory zohrávajú **linky dôvery** pre rôzne cieľové skupiny. Viaceré z nich prevádzkujú mimovládne neziskové organizácie a v súčasnej mimoriadnej situácii tak zohrávajú významnú úlohu pri ochrane duševného zdravia detí a mládeže, týraných žien, seniorov či iných zraniteľných skupín.

Príspevok neziskových organizácií

V súčasnosti existujú a sú v plnej prevádzke viaceré linky **prevádzkované neziskovými organizáciami**, poskytujúce psychologické poradenstvo:

- **Linka Nezábudka** (prevádzkovaná Ligou za duševné zdravie, 0800 800 566, <http://linkanezabudka.sk/>)
- **Linka detskej istoty** (prevádzkovaná Linkou detskej istoty n.o., 116 111)
- **Linka detskej dôvery** (prevádzkovaná Spoločnosťou priateľov detí Li(e)nka o.z. 0907 401 749, <https://linkadeti.sk/domov>)
- **IPčko.sk** (dobralinka.sk, chcemsazabit.sk, nenormalne.sk)
- **Fórum pre pomoc starším** (prevádzkuje bezplatné poradenské centrum a krízovú Senior linku 0800 172 500)
- **SOS Linka** (prevádzkovaná Alianciou žien zameraná na násilie na ženách, 0903 519 550).

Nonstop linku pre seniorov “Nezabúdame na vás” prevádzkuje organizácia Post bellum, služby poskytuje aj iniciatíva www.srozhovou.sk.

Na internetovú linku **IPčko** sa počas krízy obracia štvornásobne viac mladých ľudí. Preto sa v tomto období rozhodlo IPčko poskytovať svoje služby okrem chatu a emailu aj nonstop prostredníctvom videohovorov a bezplatnej telefónnej linky. Služby **“Krizovej linky pomoci”** zabezpečujú odborníci, ktorých nezisková organizácia oslovuje, školí a odmeňuje.

Liga za duševné zdravie sa spojila s ostatnými linkami dôvery poskytujúcimi služby všetkými kanálmi od chatu cez emaily až po telefonické poradenstvo a rozvinula spoločnú **Iniciatívu liniek dôvery**. Do iniciatívy sú zapojené Linka Nezábudka Ligy za duševné zdravie, Linka detskej istoty, IPčko, Fórum seniorov, Lienka a Aliancia žien (násilie na ženách). Ide o všetky existujúce linky dôvery, ktoré dlhodob existujú a poskytujú psychologické intervencie. Iniciatíva liniek dôvery teda nepresadzuje záujmy jednotlivých liniek, ale **celého sektora liniek dôvery**.

Cieľom Iniciatívy je zabezpečiť **zvojnásobenie kapacít na jeden rok od júna 2020 do júna 2021**, pretože predpoklad dozvuku pandémie a jej ekonomických následkov je minimálne 12 mesiacov (po ekonomickej kríze v roku 2008 sa počet samovrážd po prudkom náraste znížil až po niekoľkých rokoch). Prvým podporovateľom iniciatívy sa stala **občianska iniciatíva #KtoPomozeSlovensku**, ktorá pomohla k vytvoreniu aktivít **#Hovorme o tom**, ktoré oficiálne podporila aj prezidentka SR.

Potreby a návrhy riešení

- Na Slovensku je **350.000 pacientov** s psychiatrickou diagnózou a **750.000 ľudí**, ktorí majú príznaky duševnej poruchy, ale neliečia ich, aj keby mali - bez ohľadu na existenciu pandémie. **Kapacity liniek dôvery na Slovensku aj mimo pandémie sú dramaticky poddimenzované.** Potreby obyvateľov - od detí cez teenagerov, dospelých, ženy až po seniorov zaznamenávajú nárast, ktorý začne podľa skúseností z Číny a Talianska pokračovať aj po momente kulminácie krivky rozšírenia pandémie. Zvýšené kapacity sú potrebné už teraz a zásadné zvýšenie je nevyhnutné pripraviť **najneskôr na jún 2020.**
- Je potrebné zabezpečiť fungovanie **spoločnej iniciatívy liniek dôvery** - iným spôsobom nie je možné za účasti akéhokoľvek počtu dobrovoľníkov a občianskych iniciatív dosiahnuť kapacity, ktoré by zároveň zabezpečovali potrebnú kvalitu. V prípade pokusu o samovraždu nie je možné volajúceho klienta presmerovať na inú linku a výsledok intervencie je extrémne závislý od zaškolenia, profesionality a systému sledovania kvality poradcov. Rýchle nové kapacity sú preto horšie ako znásobenie zavedených existujúcich kapacít.

Možnosti financovania aktivít

- Poskytnúť finančné zdroje v odhadovanej výške 1,7 mil. EUR na zdvojnásobenie kapacity existujúcich liniek pre pokrytie súčasnej potreby na 12 mesiacov.
- Zmena definície oprávnenosti žiadateľa **vo výzve ministerstva vnútra** z realokovaných prostriedkov z OPŽP - výzva číslo OPKZP-PO3-SC313-2017-31

Zdôvodnenie: Priemerný ročný rozpočet jednej linky dôvery je 150.000 EUR. Zdvojnásobenie kapacít znamená 300.000 EUR na 12 mesiacov na každú linku. Ide o približne 1,5 milióna EUR plus technologické náklady a náklady súvisiace s destigmatizáciou témy a podporou komunikácie liniek približne 200.000 EUR, spolu **1,7 milióna EUR.** Liga za duševné zdravie iniciovala následné kroky, ktorých výsledkom je zahrnutie reformy starostlivosti o duševné zdravie do programového vyhlásenia vlády. Riešenie na 12 mesiacov teda nie je len jednorazovým riešením kvôli pandémie, ale predstavuje zároveň príležitosť pilotne spustiť režim, ktorý má byť štandardne financovaný zo štátneho rozpočtu z novej kapitoly „podpora zdravia“.

V tejto súvislosti sa organizácie poskytujúce psychologické poradenstvo prostredníctvom liniek dôvery **spoliehali na výzvu z ministerstva vnútra** z realokovaných prostriedkov z OPŽP - výzva číslo OPKZP-PO3-SC313-2017-31, v rámci ktorej by mohli sektorovo pokryť túto tému. Žiaľ, v rámci tejto výzvy sú pravdepodobne nedopatrením oprávnenými žiadateľmi výhradne neziskové organizácie ako osobitná právna forma mimovládnych neziskových organizácií. Táto formulácia znemožňuje prakticky všetkým linkám, ktoré sú väčšinou občianskymi združeniami, čerpať prostriedky z tejto výzvy špecificky zameranej na aktivity, ktoré sú inak v úplnom súlade s cieľmi Iniciatívy liniek dôvery.

Zabezpečenie dištančného psychologického poradenstva je kľúčový nástroj boja proti následkom pandémie. Odstránenie bariér pre čerpanie z existujúcich zdrojov, prípadne príprava iných zdrojov, z ktorých bude možné zvýšenie kapacít existujúcich liniek financovať, je preto nevyhnutné. Aby boli tieto organizácie schopné pripraviť kapacity na blížiacu sa epidémiu duševných porúch, musí zdroj financovania byť otvorený pre všetky mimovládne neziskové organizácie, nielen pre jeden osobitný typ mimovládnych neziskových organizácií s názvom nezisková organizácia.

4. Krízová intervencia pre týrané ženy a deti

Príspevok neziskových organizácií

Centrum Slniečko, n. o. - Nitra

MyMamy, o.z. – Prešov

OZ Žena v tiesni - Martin

Napriek krízovému režimu fungovania, všetky organizácie pokračovali napr. v **poskytovaní telefonických poradenských služieb**. Posilnili Krízové linky a s klientkami pracujú online. Okrem Národnej linky pre ženy sa tak ženy ohrozené všetkými formami násillia môžu obracať aj na regionálne organizácie pôsobiace v jednotlivých krajoch Slovenska.

Okrem psychosociálnej pomoci sa sústredia na získanie materiálnej pomoci na pomoc pre ženy, ktoré ostali bez práce a zdrojov a aj preto sú v ohrození. Niektoré krízové centrá zorganizovali zbierku potravín, hygienických pomôcok podobne.

Potreby a situácia žien a detí zažívajúcich domáce násillie

- Pomoc pre obeť násillia je v dôsledku izolácie ešte menej dostupná, majú menej možností dostať sa z „násillného prostredia“. Pričom väčší dopad to môže mať na deti v žijúce v domácom násillí, pretože v dôsledku zatvorených škôl majú ešte obmedzenejšiu možnosť podpory a intervencie.
- Sťažil sa prístup obetí k poradenstvu a krízovej intervencii pre väčší dohľad násillníka nad činnosťami obeť. Mnohé organizácie fungujú len v obmedzenom režime a niektoré čelia v dôsledku finančných dopadov existenčnému ohrozeniu.
- Znížila sa dostupnosť bezpečného ubytovania žien a detí – už aj mimo krízy boli obmedzené kapacity a teraz neprijímajú klientky bez testovania, na ktoré ale nemajú tieto klientky s deťmi často finančné zdroje alebo iné možnosti.
- Ženy a deti po riešení situácie s násillníkom, intervencii a dlhých právnych sporoch sa aj tak ocitajú vo veľmi zlej finančnej situácii, často nedostávajú pravidelne výživné na maloleté deti, pričom súčasná situácia ohrozuje tieto nízkopríjmové rodiny znížením príjmu v dôsledku čerpania dlhodobej OČR prípadne stratou zamestnania či príjmu z inej ako závislej činnosti. To všetko pri rastúcich nákladoch v dôsledku toho, že deti sú doma s matkami a majú zvýšené nároky na stravu a hygienu.

Odporúčania pre verejné politiky

Návrhy opatrení, ktoré potrebujeme prijať na zabezpečenie potrieb žien a detí ohrozených domácim násillím

- Nastaviť pre súčasné špecifické podmienky **systém ohlasovania a preverovania ohlasovania násillia** páchaného na ženách, domáceho násillia, násillia páchaného na deťoch;
- Posilnenie kapacít núdzového ubytovania s cieľom zaistiť ženám a ich deťom bezpečie
 - V prvom rade nájsť možnosti bezpečného ubytovania pre ženy zažívajúce násillie a ich deti prednostne **v bytových jednotkách**, ktoré by umožnili dodržať rodine karanténne opatrenia. Vráťane zabezpečenia zdrojov na úhradu nákladov v spolupráci so samosprávou.

- Prípadne zvážiť prijímanie žien a ich detí do **karanténnych centier vytvorených štátom pre repatriovaných občanov**.
- Zaisťiť možnosť potvrdenia o bezinfekčnosti žien a detí, ktoré na prijatie zariadenia vyžadujú. **Zahrnúť dôvod ohrozenia násilím ako dôvod na testovanie na korona vírus.**
- Využívať inštitút vykázania násilníka z bydliska, prepojiť ho s právnymi a sociálnymi službami.

Možnosti financovania aktivít

- Rozšíriť sociálnu finančnú pomoc pre rodiny, ktoré sa v dôsledku krízy ocitajú na hranici chudoby, a ktoré v minulosti prežili ťažké obdobie násillia a strachu z finančného zabezpečenia svojich potrieb.
- Pre pomáhajúce organizácie predĺžiť možnosť čerpania dotácií do marca 2021 ideálne aj s možnosťou čerpať finančné prostriedky na personálne výdavky. Najlepšie riešenie je predĺžiť možnosť realizácie projektov s možnosťou použiť schválené výdavky bez akýchkoľvek obmedzení.
- Pre pomáhajúce organizácie obnoviť pozastavené platby za realizované projekty v dopytovo-orientovaných projektoch z OP Ľudské zdroje administrovaných Implementačnou agentúrou MPSVaR SR¹. „Najväčšou pomocou by bolo, keby konečne ukončia audit na IA a spustia refundácie, totiž z vlastných pôžičiek máme v centre cca 20 000 €.“ OZ Ženy pomáhajú ženám.
- Umožniť organizáciám zmeniť realizované školenia na online workshopy, resp. aktivity realizované dištančnou formou a nevyžadovať preukazovanie účasti prezenčnou listinou
- Dotácia na zakúpenie materiálu, keďže mnoho z "korona nákladov" hradíme z vlastného a žiadne peniaze na pomoc počas korony nám zatiaľ neboli poskytnuté. To má za následok, že čerpáme iné zdroje, ktoré sú zase potrebné na zabezpečenie materiálu v blízkyh mesiacoch.

5. Sociálne služby a podporné služby pre zdravotne znevýhodnené deti a dospelých

Príspevok neziskových organizácií

Nezávislá platforma SocioFórum – platforma združujúca MNO, ktoré pôsobia v sociálnej oblasti

Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením

Alternatíva – centrum nezávislého života <https://alternativacentrum.sk/>

Centrá včasnej intervencie <http://www.cvislovensko.sk/>

OZ Návrat <https://www.navrat.sk/>

Špecializované poradenstvo / Centrum MEMORY www.centrummemory.sk

Denný stacionár RABAKA², Denné stacionáre Arcidiecéznej charity³

Tenenet, o.z.

Slovenská spoločnosť pre spina bifida a /alebo hydrocefalus, o.z.

Autistické centrum Andreas n.o.

¹ : <https://www.ia.gov.sk/sk/aktuality/oznamenie-o-pretrvavani-prebiehajucich-skumani-pri-dopytovo-orientovanych-projektoch>

² <https://www.facebook.com/pg/Denn%C3%BD-stacion%C3%A1r-Rabaka-249533208808746/posts/>

³ <https://www.facebook.com/adchke/photos/a.559223540824244/2882030541876854/?type=3>

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike
Organizácia muskulárnych dystrofií v SR
OZ Nepočujúce Dieťa
Liga proti rakovine

1. Sociálne služby pobytové

V zariadeniach pre seniorov a ľudí so zdravotným postihnutím platí núdzový stav, takže je zavedená pracovná povinnosť pre ošetrovateľský personál, pričom niektorí sa v rámci prevencie striedajú po 7 – 14 dňoch. Fungujú ďalej, pričom kľúčové a nedostatočné sa javí momentálne zabezpečenie dostatočného personálu (personál na PN, OČR alebo v rizikovej skupine nad 60 rokov), ochranných prostriedkov vrátane prostriedkov pre kontakt s nakazenými pacientmi a testovanie personálu a klientov v zariadeniach.

2. sociálne služby ambulantné

Centrá, kde sú tieto služby poskytované sú zatvorené, avšak väčšinu klientov sa snažia pracovníci kontaktovať telefonicky alebo online, ak to nie je možné, potom sa snažia osobne zájsť za klientom alebo hľadať iné možnosti. V závislosti od veku, druhu zdravotného znevýhodnenia a špecifických potrieb klientov sa venujú nasledovným činnostiam:

- Telefonicky alebo online kontaktujú klientov, povzbudzujú, zisťujú, či niečo nepotrebujú,⁴ a pokiaľ je to možné nahrádzajú v online priestore čiastočne aj ambulantné sociálne služby, zostávajú v kontakte s klientom a prípadne zadávajú úlohy na doma.
- Chodia na nákupy, ak je to potrebné pre určitých klientov (staršie osoby, či rodiny s členov so zdravotným znevýhodnením).
- Informujú o zmenách v poskytovanej podpore zo strany štátu pre osoby so zdravotným postihnutím ale aj pre rodinných príslušníkov.
- Zastupujú cieľové skupiny s cieľom zabezpečenia nevyhnutných potrieb aj počas krízy voči MPSVaR (sociálne služby) a MŠVVaŠ (vzdelávanie detí), MZ (špecifické potreby detí so ZZ pri sprevádzaní a liečbe COVID-19), ÚPSVaR (riešenie kompenzácií).
- Pripravujú vzdelávacie aktivity pre rodičov detí so zdravotným znevýhodnením vrátane možnosti konzultovať tím odborníkov Súkromného špeciálno-pedagogického poradenstva a spolupráca s ucimenadialku.sk.
- Poskytujú podporu aj v oblasti psychického zdravia prostredníctvom Linky podpory a Laických poradcov.
- Pri práci s rodičmi detí so zdravotným znevýhodnením sa viac sústreďa na pomoc a podporu rodičov, ktorí často nahrádzajú aj terapiu aj školské vyučovanie, prípadne ešte k tomu zabezpečujú aj starostlivosť o ďalšieho súrodenca.
- Pre onkologických pacientov momentálne Liga proti rakovine rozšírila Onkoporadňu - k dispozícii sú onkológovia, sociálnoprávni poradcovia, výživoví poradcovia.
- Liga proti rakovine prevádzkuje stále Fond jednorazovej finančnej pomoci pre pacientov v hmotnej núdzi.
- Pre niektorých klientov centrá ambulantných sociálnych služieb poskytujú požičiavanie kompenzačných pomôcok alebo rehabilitačných pomôcok.
- Poskytovanie online tlmočenia pre nepočujúcich a tiež zabezpečovanie servisu a opráv načúvacích zariadení pre nepočujúcich.

⁴ Napríklad aj prostredníctvom projektu **Budme SPOLUonline!** <https://budme-spoluonline8.webnode.sk/>

- Podpora pri uplatnení si pomoci od štátu v prípade podnikateľov, ktorí sú zdravotne znevýhodnení.

Potreby a návrhy riešení

Akútne opatrenia, ktoré sprístupnia časť sociálnych služieb pre občanov a pomôžu im riešiť ich situáciu:

- Dôležité pre seniorov sú centralizované a zjednodušené informácie, ktoré sú jasné, dostupné telefónne linky, pravidelné zverejňovanie informácií v RTVS a miestnych rozhlasoch v obciach a mestách, podpora samosprávy a informovanie o tom, kde hľadať pomoc, prípadne zriadenie seniorlinky.
- Prijaté hygienických štandardov a čiastočné otvorenie ambulantných sociálnych služieb (napríklad terapie a podporné služby poskytované 1 na 1), prípadne iné poradenstvo pre tých, ktorí nemajú k dispozícii iné možnosti kontaktu prostredníctvom internetu – životne dôležité pre osoby so sluchovým postihnutím (môže znamenať nenávratnú stratu schopnosti komunikovať s načúvacím zariadením),
 - Testovanie klientov, ktorí prichádzajú do zariadení sociálnych služieb všetkých typov, kde majú prevažnú časť seniorov, z nemocníc a z domáceho prostredia.⁵
 - Testovanie zamestnancov zariadení sociálnych služieb, chýbajú konkrétne pokyny ako sa to bude vykonávať a na koho je potrebné sa obrátiť.
- Zabezpečiť ochranné pomôcky pre všetkých poskytovateľov bez rozdielu zriaďovateľa, pretože v praxi sa vyskytuje rôzny prístup samospráv k rozdeľovaniu.
- Finančné prostriedky na krytie výdavkov pre zariadenia sociálnych služieb vzniknutých v dôsledku pandémie (dezinfekcia, dekontaminácia prostredia, ochranné pomôcky a materiál).
- Nekriminalizovať pracovníkov zariadení sociálnych služieb tak, ako sa nekriminalizujú lekári či iní zdravotnícki pracovníci, ktorí zanesli nákazu do nemocníc.
- Zabezpečenie personálu v zariadenia je kľúčové
 - Sfunkčniť okresné úrady, aby sa na nich ZSS mohli obrátiť v prípade výpadku zamestnancov, lebo doteraz to nefunguje
 - Zriadiť celonárodnú databázu dobrovoľníkov a ľudí, ktorí sú ochotní prísť pracovať do ZSS alebo do terénnej služby, aby poskytovatelia vedeli, kde môžu nájsť ľudí, ak majú výpadok zamestnancov, pričom nevyžadovať kvalifikačné predpoklady – zaviesť ihneď, nečakať na novelu zákona
 - Zabezpečiť kvalitné a priebežné informovanie na stránkach UPSVaRu ohľadne usmernení týkajúcich sa poskytovania príspevkov na podporu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím v období krízovej situácie a metodicky usmerniť všetky úrady, aby postupovali v súlade s najnovšou legislatívou
 - Upraviť usmernenia týkajúce sa sprevádzajúcej osoby pre ZŤP – spoločné nakupovanie v sprievode, pobyt v nemocnici, sprevádzanie pri návšteve lekára
 - Upraviť usmernenia k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti tak, aby bola riadne zabezpečená starostlivosť – vyšetrenia, operácie a rehabilitácia ZŤP, tak aby ohrozenie z odkladu operácie nebolo vyššie ako ohrozenie COVID-19
 - Upraviť usmernenia týkajúce sa povinného nosenia rúšok aj pre iné diagnózy, pre ktoré môžu byť problematické

⁵ Ešte 20.4.2020 riešili situáciu, kedy nemocnica Svet zdravia Svidník odmietla testovať klienta a chcela ho vrátiť do ZPS, vraj ešte nemajú opatrenie UVZ.

- Ponechanie hodinovej sadzby peňažného príspevku na osobnú asistenciu v pôvodne navrhovanej výške 4,82 EUR, rovnako aj zvýšené sumy pri peňažného príspevku na opatrovanie.

Možnosti financovania aktivít

- Financovanie inštitucionálneho rámca, aby vedeli reálne vykonávať svoje činnosti a rozvíjať sa v prostredí, kde nie je ich existencia ohrozená pri skončení grantového programu.
- Zmeniť rozpočtové pravidlá verejnej správy tak, aby umožňovali viacročné financovanie mimovládnych neziskových organizácií.
- Na základe princípov EHP fondov, ako napr. Fondu aktívneho občianstva ACF Slovakia (v ktorom verejné prostriedky prerozdeľuje rešpektovaná nezávislá MNO alebo konzorcium MNO), vytvoriť nový mechanizmus nadrezortnej finančnej podpory pre mimovládne neziskové organizácie z verejných zdrojov.
- Prispôbiť pravidlá pre poskytovanie financií z európskych štrukturálnych a investičných fondov tak, aby sa zvýšili možnosti financovania aktivít občianskej spoločnosti.
- Systém sociálnych služieb vyžaduje urýchlené reformné zmeny, na ktoré mimovládne poukazujú celé roky, lebo práve teraz sa ukázal tie jeho najväčšie nedostatky, ako napr. nedofinancovanie sociálnych služieb, nedostatok personálu, neprepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti, neadekvátne ohodnotenie zamestnancov v pomáhajúcich profesiách, rozdiely medzi verejnými a neverejnými poskytovateľmi, nedostatočná opatrovateľská služba až neexistencia opatrovateľskej služby, nepochopenie si zákonných povinností zo strany väčšiny obcí.

6. Terénna sociálna práca pre ohrozené skupiny (nízkopríjmové skupiny, drogovozávislí a ľudia bez domova)

Terénna sociálna práca – je súbor činností vykonávaných sociálnymi pracovníkmi v prirodzenom prostredí klienta a je orientovaná na komunity, ktoré sú sociálne vylúčené alebo inak marginalizované ako bezdomovci, závislí na drogách, rizikové skupiny dospelých a mládeže, osoby po výkone trestu, migranti, osamelo žijúci ľudia, osoby a rodiny ohrozené príjmovou a materiálnou chudobou, geograficky či inak segregovaní ľudia a pod.

Na Slovensku je terénna sociálna práca často vykonávaná neziskovými organizáciami vzhľadom k tomu, že ide o typ sociálnej práce, ktorý je pomerne nový, hoci ju už začínajú vykonávať aj verejné inštitúcie a programy (Zdravé regióny, IASR).

Príspevok neziskových organizácií

Terénnu sociálnu prácu (mimo MRK) vykonáva viacero združení ako napr. Mládež ulice, KASPIAN, Detský fond SR, Ulita o.z., Ichtys, Jeden rodič n.o., o.z. STORM. Existuje Asociácia nízkoprahových centier združujúca 16 organizácií pôsobiach v rôznych regiónoch Slovenska. **V oblasti práce s ľuďmi bez domova** pôsobia neziskové organizácie ako Vagus o.z., Stopa Slovensko, DePaul, Equita, Arcidiecézna charita Košice, Nota Bene, Oáza Košice a desiatky ďalších.

Problémové situácie, ktoré organizácie pôsobiace v teréne riešia majú charakter straty príjmu, straty bývania, existenčného ohrozenia jednorodičov, osobnú krízu, prístup k vzdelávaniu u detí, zdravotné problémy, zníženú imunitu, nedostatočnú alebo zanedbanú zdravotnú starostlivosť, sťažený prístup k

základným zdravotným pomôckam a k nízkoprahovým službám, akútne abstinénčné stavy a neodkladnú zdravotnú starostlivosť a ďalšie.

Potreby a návrhy riešení

Pandémia vytvára nové situácie, ktoré je potrebné riešiť. **Až v 32-tisíc rodinách nie sú vyhovujúce podmienky pre online vyučovanie.** Chýba internetové pripojenie a vo viac ako 80 až 100-tisíc rodinách chýba technika, ako počítače a tlačiarne. Preventívne opatrenia, ktoré by zabránili strate bývania, sú taktiež na chvoste diskutovaných tém. Počet mestských nájomných bytov a mestských sociálnych bytov je nedostatočný a ľudia sú odkázaní na život v ubytovniach.

- Posilniť nízkoprahové programy pre ohrozené rodiny a zabezpečiť dostatok materiálnej pomoci aj v iných mestách ako Sereď, Nitra, Trnava a Bratislava, kde momentálne realizujú svoje služby tri občianske združenia.
- Posilniť nízkoprahové programy vo vzťahu k drogovu závislým a osobám v sexbiznise, ktoré ako prvé prichádzajú do kontaktu s ohrozenými cieľovými skupinami a prehodnotiť alternatívy poskytovania zdravotnej starostlivosti.
- Posilniť testovanie v teréne a zabezpečiť vhodný spôsob karantény a zdravotnú starostlivosť, vrátane lekárskej starostlivosti v prípade dostavenia sa napr. abstinénčného príznaku
- Posilniť sociálnu prácu s ľuďmi bez domova a zameranie sa na prevenciu pred stratou bývania. Dlhoročné zanedbávanie a neriešenie situácie ľudí bez domova a straty bývania na Slovensku sa momentálne ešte viac prehlbuje. Poddimenzované sociálne služby, pracovníci a ich mzdové ohodnotenie, slabé financovanie služieb zo strany štátu.

Odporúčania pre verejné politiky

Vo vzťahu k ohrozeným rodinám

- Riešiť zvyšujúce sa existenčné ohrozenie rodín vyplatením mesačného príspevku na každé nezaopatrené dieťa od zavedenia karantény v závislosti od predchádzajúceho hrubého príjmu. Pri odklade splácania hypotekárnych a spotrebných úverov tiež daňovú úľavu pre sociálne slabé rodiny pri zúčtovaní dane z príjmu za rok 2020.
- Vydať jasné právne predpisy a nariadenia upravujúce starostlivosť o nezaopatrené deti v čase karantény, ako aj zabezpečiť pomoc v prípade nezaplatenia výživného, v podobe náhradného výživného sanovaného štátom. To z dôvodu, že krízový stav môže byť aj zneužívaný ako zámienka na obmedzenie styku dieťaťa s druhým rodičom.
- Vypracovať jednoduché opatrenie pre agráciu na prísnosť zákona o výživnom v jeho trestno-právnej rovine.

Vo vzťahu k ľuďom bez domova

- **Preventívne núdzové ubytovanie.** Urýchlene zabezpečiť núdzové ubytovanie „garzónkového typu“ so samostatným sociálnym vybavením (na báze dobrovoľnosti). Na tento účel navrhujeme vyčleniť voľné kapacity súkromného a verejného sektora. Vláda ľuďom odporúča ostať doma, no ľudia bez domova takú možnosť nemajú. Sú odkázaní na ulicu alebo na hromadné ubytovanie, kde sa nemôžu chrániť tak, ako bežní občania. Samostatné ubytovanie, ako alternatíva k útulkom a nocľahárňam, poskytuje efektívnu ochranu pred šírením vírusu.
- **Rovný prístup k zdravotnej starostlivosti, k testovaniu a karanténe.** Zabezpečiť prístup k zdravotnej starostlivosti, bez ohľadu na dlhy – vrátane prístupu k testovaniu, liečby, či prípadnej

hospitalizácii. Rovnako dôležité je aj urýchlené zriadenie karanténnych zariadení, ktoré upravuje nové nariadenie vlády. V nich môžu ľudia bez domova počkať na výsledky testov, alebo sa zotaviť v prípade pozitívneho testu a ľahkého priebehu choroby. Vzhľadom na vysoký vek či chronické zdravotné problémy patria ľudia bez domova v čase pandémie k najviac zraniteľným skupinám. Ochorenie môže mať pre nich fatálne následky. Veľmi zlý zdravotný stav a vylúčenie z bývania oslabujú ich obranyschopnosť a znižujú vekovú hranicu rizika kritického priebehu ochorenia na 40 rokov.

- **Moratórium na vystaňovanie a prevencia pred stratou bývania.** Štát by mal v čase pandémie zabezpečiť, aby nikto neskončil na ulici kvôli strate práce a financií. Ľudia, ktorí prídu o zamestnanie a nebudú si môcť zabezpečiť základné životné potreby a bývanie, teraz nie sú chránení. Preto navrhujeme vyhlásenie dočasného moratória na vystaňovanie z akéhokoľvek bývania z dôvodu neschopnosti platby alebo dlhu na nájme alebo ubytovaní (najmä v prípade nájomných bytov a ubytovní), a to aj v prípade rozhodnutia súdu.
- **Obmedziť represívne opatrenia.** Ľudia bez domova by sa nemali stať terčom represívnych opatrení iba preto, že nemajú dostatok možností chrániť sa pred nákazou. Veríme, že opatrenia budú vychádzať z princípov rovného prístupu a nediskriminácie. Ľudia bez domova sú v ohrození, nie sú ohrozením. Sú extrémne vylúčení a izolovaní od spoločnosti a z pohľadu verejného zdravia nepredstavujú vyššie ohrozenie verejného zdravia ako bežná populácia.
- **Materiálne zabezpečenie pre organizácie a klientov zo strany štátu.** Zabezpečenie ochranných, dezinfekčných a hygienických prostriedkov, ktoré budú distribuované sociálnym službám pre ľudí bez domova, ako pre ich prijímateľov, tak aj pre pracovníkov v dostatočnom množstve a včas. Vzhľadom na to, že veľká časť ľudí bez domova stratila doterajší spôsob obživy, je potrebné zabezpečenie potravín, pitnej vody a teplej stravy.

7. Sociálna podpora pre marginalizované spoločensvá – Rómske komunity

Rodiny, ktoré žijú na okraji našej spoločnosti, sú od nej často aj fyzicky odrezané, kvôli čomu sa len veľmi ťažko dostávajú k potrebným informáciám. Prístup k internetu je veľmi obmedzený a nižšie vzdelanie sťažuje možnosť porozumieť všetkým potrebným informáciám. Koronavírus sa vo vylúčených rómskych komunitách môže šíriť rýchlejšie ako vo väčšinovej spoločnosti a pre rodiny žijúce v generačnej chudobe je veľmi nebezpečný. Priemerný vek je tu síce pomerne nízky (25 rokov) a zhruba 45% obyvateľov tvoria deti do 15 rokov, no koronavírus ich napriek tomu výrazne ohrozuje. Obyvatelia vylúčených komunit žijú výrazne kratšie ako obyvatelia vo väčšinovej spoločnosti. Len 4% populácie prekračujú 60 rokov života. Vo vylúčených rómskych komunitách je tiež niekoľkonásobne vyššia detská úmrtnosť, obyvatelia celý život trpia rôznymi neliečenými ochoreniami a majú sťažený prístup k zdravotnej starostlivosti. V časti komunit nie je dostupná tečúca voda, či už teplá alebo studená, čo im sťažuje možnosti hygieny.

Príspevok neziskových organizácií

Organizácie podľa svojho zamerania pomáhajú v rôznych oblastiach. Prvou z nich je prevencia voči koronavírusu. Človek v ohrození vytvoril akčnú skupinu na sociálnej sieti Facebook, kde s viac ako 400 ďalšími členmi navzájom zdieľajú svoje skúsenosti, aktivity a nápady. V rámci prevencie rôzne MNO s pracovníkmi v teréne šíri priamo v komunitách informácie o prevencii, opakovane vysvetľujú najdôležitejšie informácie o ochrane pred vírusom, o správnej hygiene. Distribuujú v komunitách ochranné rúška a niektorí aj hygienické či dezinfekčné prostriedky, či zlepšujú prístup k vode formou bandasiiek alebo fliaš. Organizácie využívajú dostupné komunikačné kanály na dosiahnutie obyvateľov a šírenie informácií o

prevencii, napríklad Zdravé regióny spolu s Bystrinami a Človekom v ohrození iniciovali kampaň **#KoronaTeMerel**, zameranú práve na prevenciu.

MNO pripravujú odporúčania a usmernenia z praktických skúseností z terénu. Napríklad Človek v ohrození pripravil presné zásady pre humanitárne zásahy vo vylúčených komunitách, ktoré dal k dispozícii aj permanentnému krízovému štábu a ÚSVRK-u. MNO združené v Platforme Zdravia vypracovali usmernenia pre starostov s MRK, ktoré budú zdieľané so ZMOS, ÚSVRK či permanentným krízovým štáбом MNO sú v teréne častokrát súčasťou krízových štábov na úrovni okresov, miest a obcí, kde poskytujú svoju expertízu a pomoc. MNO riešia aj vzdelávanie vo vylúčených komunitách. Žiaci a žiačky, žijúci v chudobe vo vylúčených komunitách, výrazne zaostávajú za svojimi rovesníkmi. Nemajú často počítače, internetové pripojenie ani mobily a nemôžu sa zúčastňovať klasických foriem online vzdelávania. Ak aj deti úlohy dostávajú, často nikto nekontroluje, či ich vypracujú a či sú vypracované správne. Potrebujú podporu vo vzdelávaní, špecifický prístup a pomoc, aby neregresovali, čo sa im MNO snažia v rámci svojich možností poskytnúť (**EduRoma, Teach for Slovakia, ETP, Človek v ohrození** etc). **Cesta von** tiež ďalej pracuje s omamami a so vzdelávaním tých najmenších.

MNO zabezpečujú v prípade potreby aj materiálnu pomoc. MNO pokrývajú tie najzákladnejšie potreby, ktoré v rámci svojich možností môžu. **Cesta von** alebo **ETP** zorganizovali potravinovú pomoc, ktorú priniesla do týchto lokalít, **Človek v ohrození** tiež zmobilizoval hygienickú a potravinovú pomoc do najchudobnejších lokalít. Rôzne MNO pomáhajú nielen vo svojich lokalitách, ale spájajú sa aj na pomoc v iných. Mnohé MNO aj naďalej poskytujú sociálne a finančné poradenstvo, buď na diaľku, alebo v exteriéri, pri dodržiavaní hygienických opatrení. Pomáhajú s kontaktom so štátnymi inštitúciami, ako aj zorientovať sa v tejto ekonomickej a spoločenskej kríze.

Potreby a návrhy riešení

- **Zriadiť pracovnú skupinu**, ktorá bude dodávať expertízu pre zvládnutie situácie v marginalizovaných rómskych komunitách. Skupina by mala byť zložená z expertov, zástupcov relevantných inštitúcií a mimovládnych organizácií, ktoré pracujú v teréne. Je dôležité, aby boli krízové plány v súlade so stratégiou a opatreniami štátu, ale zároveň musia zohľadňovať špecifiká práce s MRK a materiálne aj personálne možnosti obcí. Okrem protiepidemiologických opatrení je nevyhnutné myslieť aj na ostatné potreby ľudí, ktorí sa dlhodobo nachádzajú v nepriaznivej životnej situácii. MNO majú praktické skúsenosti a expertízu v práci s najzraniteľnejšími skupinami a vedia preto upozorniť na najvýznamnejšie problémy, ktoré si vyžadujú pozornosť verejných činiteľov a zodpovedných inštitúcií a ponúkať riešenia.
- **Zlepšiť koordináciu medzi štátnymi inštitúciami a MNO**. Je potrebná koordinácia a spoločný postup všetkých zapojených, či už sú to starostovia, samosprávy, profesionáli pracujúci v teréne a mimovládne organizácie, aby nedošlo k duplicite či neefektívnej pomoci. Preto je nevyhnutná vzájomná a neustála výmena informácií medzi Ústredným krízovým štáбом, krízovými štábmi na úrovni okresov a obcí a tými, čo pracujú v teréne. Iba tak je možné robiť rozhodnutia, ktoré budú založené na reálnych potrebách a poznaní situácie vo vylúčených lokalitách. Je potrebné zaviesť systém pravidelného reportovania o vykonaných opatreniach, dostupných prostriedkoch, či personálnych možnostiach. Ústredný krízový štáb musí vydať jednoznačné pokyny obciam a mestám, ako postupovať pri vytváraní krízových plánov pre vylúčené komunity tak, aby dokázali účinne pomáhať a zvládnuť situáciu v týchto veľmi špecifických podmienkach efektívne, zodpovedne a s dôrazom na ľudskú dôstojnosť tých najohrozenejších. Zapojenie MNO do

koordinácie zabezpečiť upozornenie na problémy z terénu a usmernenie adresnej pomoci tam, kde je najviac treba.

Možnosti financovania aktivít

Alokovať financie z európskych fondov pre MNO, ktoré pomáhajú bojovať proti šíreniu koronavírusu medzi tými najzraniteľnejšími. Väčšina MNO alokovala na boj s koronavírusom dočasne voľné kapacity a vlastné zdroje, alebo mobilizovala dobrovoľníkov. Keďže marginalizované komunity sú jednou z najviac ohrozených skupín, a to nielen zo zdravotného, ale aj zo socio-ekonomického hľadiska, bude systematický boj s koronavírusom vyžadovať dodatočné zdroje na financovanie adresnej pomoci a profesionálnych ľudí. **Je preto nevyhnutné alokovať časť eurofondov presmerovaných na boj s koronavírusom aj MNO, ktoré svojimi aktivitami prispievajú na ochranu najzraniteľnejších skupín.**

8. Sociálna podpora pre marginalizované spoločnosti – cudzinci

Cudzinci (osoby v zaistení, žiadatelia o azyl, osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, štátni príslušníci tretích krajín s prechodným a trvalým pobytom) sú medzi prvými, ktorí strácajú prácu, no obmedzený, administratívne a časovo náročný vstup na trh práce im sťažuje možnosť získať na Slovensku nové zamestnanie. Taktiež bez verejného zdravotného poistenia budú mať pre nedostatok finančných prostriedkov obmedzený prístup k zdravotnej starostlivosti. To môže ohroziť nielen ich, ale aj verejné zdravie.

Príspevok neziskových organizácií

Významní aktéri pôsobiaci v oblasti sú združenie **Mareena**, **Nadácia Milana Šimečku**, **Centrum pre výskum etnicity a kultúry**, **Liga za ľudské práva**, **Marginal** a **Slovenská katolícka charita (SKCH)**. MNO aj poskytujú sociálne a finančné poradenstvo, buď na diaľku, alebo v exteriéri, pri dodržiavaní hygienických opatrení. Pomáhajú prakticky a materiálne ako aj s kontaktom so štátnymi inštitúciami, ako aj zorientovať sa v tejto ekonomickej a spoločenskej kríze.

Potreby a návrhy riešení

- **Dostupnosť informácií v anglickom jazyku.** Všetky informácie o oficiálnych právnych predpisoch, rozhodnutiach a formulároch súvisiacich s pandémiou musia byť dostupné v plnom rozsahu aj v anglickom jazyku. Nedostupnosť relevantných informácií od verejných inštitúcií v inom ako v slovenskom jazyku. Väčšina webových stránok ministerstiev a iných verejných inštitúcií poskytuje v anglickom jazyku iba základné informácie, podrobnejšie údaje a formuláre sú mnohokrát len v slovenčine. Situácia je o to urgentnejšia v súčasnej krízovej situácii, kedy môže rýchla informovanosť chrániť zdravie a živobytie cudzincov žijúcich na Slovensku.
Zdôvodnenie: Cudzinci, ktorí nerozumejú slovenčine na pokročilej úrovni, sa musia obracať na priateľov alebo zaplatiť odborníkom, aby sa ubezpečili, že majú všetky aktuálne informácie týkajúce sa ich práv a povinností. Situácia je zásadne sťažovaná pre tých, ktorí sa nemajú na koho obrátiť alebo nedisponujú prostriedkami, aby si odborné poradenstvo zaplatili.
- **Zverejniť základné odporúčania pre aktérov vo vzdelávaní**, ktoré by obsahovali príklady dobrej praxe na preklenutie súčasnej situácie a poskytnutie špecifickej podpory pedagógom vzdelávajúcim deti cudzincov z dôvodu bariér v dištančnom vzdelávaní detí cudzincov.

Zdôvodnenie: Deti cudzincov kvôli jazykovej, ale aj ďalším bariéram môžu mať problémy so spracovávaním zadaných úloh, prípadne s celkovou komunikáciou so školou. Úlohy sú pre deti v niektorých prípadoch náročné a rodičia im často nedokážu poskytnúť dostatočnú podporu pri plnení zadaných úloh. Tieto deti sa tak zaraďujú medzi ostatné deti zo znevýhodneného prostredia, na ktoré má dištančné vzdelávanie negatívne dopady a potrebujú špecifický prístup a podporu zo strany pedagógov a ďalších aktérov.

Odporúčania pre verejné politiky

- Zjednodušiť a urýchliť proces získania novej práce pre cudzincov s platným pobytom na území SR z dôvodu bariér v prístupe na trh práce. Pre obmedzenia výkonov cudzineckej polície v dôsledku pandémie nie je možné legálne nastúpiť na nové pracovné miesto alebo sa zamestnať po ukončení podnikania.
- Prijíť opatrenia na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti pre všetkých cudzincov, ktorí sa v čase krízy nachádzajú na území SR z dôvodu obmedzeného prístupu k zdravotnej starostlivosti.
- Pre všetkých cudzincov, ktorí sa v dôsledku krízovej situácie ocitli na území SR v hmotnej núdzi a bez možnosti vycestovať z územia zabezpečiť ich základné potreby vrátane poskytnutia bývania, ktoré nie je spojené s pozbavením osobnej slobody, stravy a pokrytia nákladov zdravotnej starostlivosti, ako aj ochranných a hygienických prostriedkov umožňujúcich im dodržiavať preventívne a karanténne opatrenia z dôvodu hmotnej núdze.

9. Vzdelávacie služby a voľnočasové aktivity

Oblasť vzdelávania patrí medzi najviac zastihnuté mimoriadnou situáciou. Školy boli postupne zatvárané už od 9. marca 2020, státisíce detí a učiteľov ostali zo dňa na deň doma, bez možnosti plynulého prechodu do online vzdelávania. Dôležitú úlohu v pomoci adaptovania sa na situáciu zohrali mimovládne neziskové organizácie a odborné občianske iniciatívy. Prácu viacerých z nich už 24. marca na svojej prvej tlačovej konferencii ocenil aj nový minister školstva, vedy, výskumu a športu Branislav Gröhling.

Príspevok neziskových organizácií

Významnú úlohu v rámci vzdelávania na Slovensku v tomto období plní komplexná stránka www.ucimenadialku.sk, prevádzkovaná pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu. Funguje ako nástroj oficiálnej komunikácie počas prerušeného vyučovania na školách a prerušenej prezenčnej výučby na vysokých školách v čase epidémie koronavírusu. Vznikla ešte na konci marca a to práve vďaka okamžitej spolupráci viacerých mimovládnych neziskových organizácií (ktoré dokázali na situáciu zareagovať flexibilnejšie a efektívnejšie ako vtedajšie vedenie príslušného ministerstva) a ministerstva pod novým vedením. **Na vzniku tejto kľúčovej vzdelávacej online platformy sa podieľali mimovládne neziskové organizácie a iniciatívy Centrum inkluzívneho vzdelávania Inklucentrum, To dá rozum, LEAF, Komenského inštitút, Deti nepočkajú** spolu so Slovenskou komorou učiteľov, Inštitútom vzdelávacej politiky a Pedagogickou fakultou Univerzity Mateja Bela.

Nezisková organizácia Indícia spolupracuje už od 18. marca s RTVS, ktorá do svojho vysielania operatívne zaradila reláciu Školský klub – hodinka z triedy bez kriedy. Pre obsahovú, metodickú a organizačnú podporu si vybrala práve Indíciu. Relácia plní v aktuálnom spôsobe vzdelávania dôležitú úlohu, zvlášť pre deti, ktoré majú sťažený prístup k internetu. Na jej obsahu sa **významne** podieľajú spolupracovníci Indície, námetmi prispievajú aj neziskové organizácie Živica, Centrum inkluzívneho vzdelávania či iniciatíva Deti nepočkajú. Školský klub vznikol aj vďaka finančnej podpore Nadácie ČSOB.

Indícia tiež realizuje online školenia učiteľov, podporuje aj rodičov a žiakov, poskytuje bezplatné konzultácie a materiály.

Medzi ministrom školstva vyzdvižené organizácie patrí napríklad **Živica** a jej program **Komenského inštitút**. Ten už od polovice marca začal online publikovať inšpirácie na učenie doma od samotných učiteľov. V spolupráci s **Teach for Slovakia** takisto rozbehli projekt „Na každom dieťati záleží“, v rámci ktorého zabezpečili prístup k online vzdelávaniu pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Ďalšími organizáciami, ktoré svojimi aktivitami reagujú na vzniknutú situáciu sú napr. **LEAF** (informovanie, online semináre, ponuka online vyučovania s expertným hosťom), **Teach for Slovakia** („Na každom dieťati záleží“, online diskusie, informovanie), **Trojsten** (online škola programovania), **Víťatá** (webináre pre deti, online vzdelávacie workshopy, online vzdelávacie hry), **JA Slovensko** (vzdelávacie webináre pre študentov), **www.lepsiageografia.sk**, **AMAVET** (vzdelávacia platforma vzdelavaniedoma), **Zmudri.sk** (vzdelávacie videá) a veľa ďalších.

Medzi významné nástroje vzdelávania patria v súčasnej situácii aj platformy, ktoré vznikli ako občianske iniciatívy, pričom viacerí aktéri sú paralelne aktívni aj v neziskových organizáciách. Významné nástroje sú napr. www.ucimsadoma.sk či www.zavretaskola.sk.

Významnú rolu v týchto dňoch zohrávajú aj **mládežnícke organizácie**, ktoré poskytujú mladým ľuďom služby v oblasti vzdelávania a sebarozvoja. Tie obvykle poskytujú doplnkové neformálne vzdelávanie alebo ponúkajú zmysluplné trávenie času mimo vyučovania cez pravidelné klubové stretnutia. Väčšina organizácií túto svoju pravidelnú činnosť preniesla do online priestoru a poskytuje mladým ľuďom priestor pre spoločné trávenie času doma, psychickú podporu či kontakt s kamarátmi. Pripravujú rôzne aktivity na diaľku, čím poskytujú podporu v oblasti duševného zdravia a pohody a zároveň odbremeňujú rodičov a udržiavajú motiváciu mladých pracovať na svojom vlastnom rozvoji. Voľnočasové aktivity robia najmä neziskové organizácie DOMKA, LAURA, Slovenská debatná asociácia, AMAVAVET, OpenLab, DOFE, DO Fénix, Slovenskí skauting, Zväz skautov maďarskej národnosti, INEX, eRko ale aj Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže a Slovenská evanjelická mládež.

Mládežnícke organizácie tiež pomáhajú učiteľom v online vyučovaní napríklad robením kurzov a vzdelávania pre učiteľov, kde ich učia využívať iné metódy vzdelávania alebo online nástroje ako videá, videokonferencie či webináre.

Potreby a návrhy riešení

Aktuálna situácia ukázala, že mimovládne neziskové organizácie, ktoré sa venujú vzdelávaniu (žiakov, učiteľov, rodičov) vedia zohrať aj v krízových situáciách dôležitú až kľúčovú rolu. Vedia byť partnerom pre verejný sektor a flexibilne poskytnúť svoje know-how, zdroje a siete. S ohľadom na prichádzajúcu ekonomickú krízu mimovládne neziskové organizácie z oblasti vzdelávania už teraz čelia následkom a ďalej očakávajú, že:

- Rodičia detí budú mať menej peňazí a budú zvažovať účasť na mimoškolských aktivitách, zníži sa počet detí, ktoré budú chodiť na krúžky, tábory a iné voľnočasové aktivity
- Učitelia zrejme pocítia všeobecné zdražovanie a je možné, že nebudú z vlastných zdrojov schopní platiť vzdelávanie a konferencie ako doteraz
- Znížia sa zdroje neziskových organizácií – vzdelávacie MNO všeobecne cítia trend podporovať zdravotníkov a zraniteľné skupiny. Je možné, že vzdelávanie nebude prioritou v najbližšom čase, preto organizácie očakávajú pokles:
 - 2% dane
 - Dary, sponzorstvá od FO a PO

- Grantových schém určených pre neziskovky
- Dopad na projekty EÚ - pokiaľ sa presmerujú zdroje EÚ na riešenie koronakrízy, pravdepodobne mnohé schémy predtým určené na ľudské zdroje budú redukované
- Väčšina organizácií už pristúpila alebo sa chystá pristúpiť k redukcii rozpočtu na ďalší školský rok - viaceré o 10-20%, niektoré až o 30-60%
- Väčšina organizácií už pristúpila k znižovaniu plátov, obvykle okolo 20% a ak sa situácia nezlepší budú musieť aj prepúšťať.

Odporúčania pre verejné politiky

Veľkou príležitosťou je využiť aktuálnu krízu na „**reformu školstva**“, kedy sa ukazuje, že mnohé témy, oblasti, o ktoré sa presadzovali mimovládne organizácie v oblasti inovácií vzdelávania sa v súčasnej kríze zrazu nielenže dajú zrealizovať, ale sú priam nevyhnutné. Vieme teda využiť situáciu a pomôcť riešiť napr.:

- Systém slovného hodnotenia žiakov
- Úpravu obsahu a foriem vzdelávania (napr. zväziť zlegalizovanie kombinovanej formy vzdelávania žiakov bez nutnosti osobnej účasti žiakov v škole 5 dní v týždni)
- Prehodnotiť celý systém povinnej školskej „dochádzky“
- Príprava učiteľov – a ich preorientovanie z „obsahu vzdelávania“ na „rozvoj žiakov“ (napr. viac smerovať k rozvoju životných zručností detí a upustiť od klasického „preberania učiva“)
- Decentralizácia vzdelávania učiteľov – v prípade, že školy budú mať zdroje na financovanie vzdelávania učiteľov, dostali by sa na rovnakú „štartovaciu úroveň“ vzdelávania mimovládok a vzdelávania prostredníctvom Metodicko-pedagogických centier.

Možnosti financovania aktivít

Mimovládne neziskové organizácie pôsobiace v oblasti vzdelávania a voľnočasových aktivít navrhujú ako možné riešenia spomínaných následkov:

- Podporiť decentralizáciu financovania vzdelávania učiteľov (aby školy dostali akýsi „normatív na vzdelávanie učiteľov“)
- Podporiť zvýšenie hodnoty „vzdelávacích poukazov“ na krúžkovú činnosť, prípadne zväziť, či aj dotácie na školy v prírode a lyžiarske nespojiť do spoločného „normatívu na pobytové a voľnočasové aktivity žiakov“ a aby sa dali využiť aj na denné tábory počas prázdnin, aj na iné aktivity ktoré organizujú neziskovky, nielen školy.
- 2% dane – upraviť systém tak, aby poklesom ziskov firiem nedošlo k zásadnej redukcii objemu 2% daní, ktoré idú do tretieho sektora.
- Podporiť dary FO a PO voči neziskovkám formou daňových úľav, alebo inak motivovať, aby neklesol záujem podporovať tretí sektor
- Projekty EÚ, alebo štátny rozpočet – zväziť podporu inovácií v oblasti vzdelávania aj formou štátnych grantov, pokiaľ by EÚ zdroje výrazne klesli.
- Pri schválených grantoch od ministerstva by bolo dobré počas trvania korona krízy úplná sloboda zmeniť offline aktivitu na online - pri zachovaní cieľovej skupiny a cieľov, ktoré sa dajú zachovať.

ZDROJE

AIESEC	Outward bound
Asociácia firemných nadácií a nadačných fondov	OZ PRIMA
Asociácia komunitných nadácií	Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií
Asociácia Marfanovho syndrómu	Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením
Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR	Proti prúdu
Autistické centrum Andreas	Rada mládeže Slovenska
Centrum pre filantropiu	Slovenská debatná asociácia
Centrum pre výskum etnicity a kultúry	Slovenská katolícka charita
Centrum Slniečko	Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/alebo hydrocefalus
Človek v ohrození	Slovenský červený kríž
Depaul Slovensko	Slovenský skauting
EQUITA	SocioFórum
Indícia	Teach for Slovakia
Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
Jeden rodič	Vagus
Liga proti rakovine	Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike
Liga za duševné zdravie	Združenie STORM
Liga za ľudské práva	ŽENA V TIESNI
Mareena	Ženy pomáhajú ženám
Marginal	
Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu	
Mládež ulice	
Nadácia Milana Šimečku	
Nadácia Socia	
Nepočujúce dieťa	
Nexteria	
Nitrianska komunitná nadácia	Dotazník "Potreby MNO v dôsledku Korona krízy" - 208 respondentov
Organizácia muskulárnych dystrofiíkov v SR	